

ધોરણ ૧૦ અને ધોરણ ૧૨ની બે જાહેર પરીક્ષાને બદલે એક જાહેર પરીક્ષા કેટલે અંશે યોગ્ય—એક અભ્યાસ

ડૉ. નરેશ ઝેડ. હેરમા
વ્યાખ્યાતા

ગુ. હ. સંઘવી શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, ભાવનગર

૧. પ્રસ્તાવના

રાજ્ય સરકારનો એક જાહેર પરીક્ષા રદ કરવાનો સંભવિત નિર્ણય આજે સમગ્ર શિક્ષણજગતમાં ચર્ચાના ચક્રોળે છે. જ્યારે શિક્ષણજગતમાં આવું મોટું પરિવર્તન આવવાની વાત આવે ત્યારે તેના સમર્થનમાં અને તેની વિરુદ્ધમાં સંબંધિ લોકોનો અવાજ ઊઠે તે અજુગતું ન કહી શકાય. પ્રયોજન પોતે પણ માધ્યમિક શાળાનો શિક્ષક હોઈ આ બાબતમાં આચાર્યો, શિક્ષકો, વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓ આ સંભવિત નિર્ણય બાબતે કેવી પ્રતિક્રિયા વ્યક્ત કરે છે તે જાણવા આ અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.

૨. અભ્યાસના હેતુઓ

૧. આ અભ્યાસથી માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના આચાર્યો, શિક્ષકો, વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓ એક જાહેર પરીક્ષા રદ કરવાનો નિર્ણય યોગ્ય ગણે છે કે કેમ? ઉપરાંત આ બાબતમાં તેઓ કેવો નિર્ણય ઈચ્છે છે તે પણ જાણી શકાશે.
૨. આ અભ્યાસથી જાહેર પરીક્ષા સાથે સંકળાયેલ લોકો શું ઈચ્છે છે, તેમનું વલણ કેવું છે તે બાબત આમ જનતા જાણી શકશે.

૩. અભ્યાસના નમૂનાની મર્યાદા

૧. આ અભ્યાસ ફક્ત ભાવનગર, સુરેન્દ્રનગર અને અમરેલી જિલ્લામાં આવેલી માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓના આચાર્યો, શિક્ષકો, વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓ પૂરતો મર્યાદિત હતો.
૨. સંબંધિત વ્યક્તિઓના અભિપ્રાય પત્રવ્યવહારથી મંગાવેલ જેથી અભિપ્રાય આપનાર અને અભિપ્રાય ન આપનાર વચ્ચે અભિપ્રાયની બાબતમાં સાર્થક તફાવત હોઈ શકે.

૪. વ્યાપવિશ્વની વ્યાખ્યા

ભાવનગર, સુરેન્દ્રનગર અને અમરેલી જિલ્લામાં આવેલી માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના આચાર્યો, શિક્ષકો, વાલીઓ અને વિદ્યાર્થીઓ આ અભ્યાસનું વ્યાપવિશ્વ હતું.

૫. નમૂના પસંદગીની પ્રયુક્તિ અને માહિતી પ્રાપ્તિની પ્રવિધિ

પ્રયોજકે વ્યાપવિશ્વમાંથી યાદચ્છિક, સ્તરીકૃત નમૂના પસંદગી પ્રયુક્તિથી નમૂનો પસંદ કર્યો હતો. પ્રયોજકે ભાવનગર, સુરેન્દ્રનગર, અમરેલી એમ ત્રણે જિલ્લાની દસ-દસ શાળાઓ પસંદ કરેલ. તેમાં પણ પાંચ શહેરી વિસ્તારની અને પાંચ ગ્રામ વિસ્તારની શાળાઓ યદચ્છ રીતે પસંદ કરેલ. દરેક શાળાના આચાર્યશ્રીને પોતાનો, પોતાના એક શિક્ષકનો, એક વાલીનો અને એક ધોરણ-૧૦ અથવા ધોરણ-૧૨ના વિદ્યાર્થીનો અભિપ્રાય નિયત કરેલ અભિપ્રાયાવલિમાં મેળવી પરત મોકલવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. આ અભિપ્રાયાવલિમાં તેઓને મુક્ત રીતે અભિપ્રાય સોંપવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું. અભિપ્રાયાવલિ મોકલ્યા બાદ એક જ વખત સ્મૃતિપત્ર લખવામાં આવેલ.

દ. અભિપ્રાયનું અર્થઘટન અને તારણો

પ્રયોજકને મળેલ અભિપ્રાયોમાંના જે અભિપ્રાય ૨૦ % કે તેથી વધુ વ્યક્તિએ લગભગ શાબ્દિક ફેરફારોને બાદ કરતાં સરખો આપ્યો હોય તેને સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો, જે નીચે મુજબ છે : કૌંસમાં જે—તે અભિપ્રાય આપનાર સંખ્યાની ટકાવારી દર્શાવી છે.

૧. ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ની બંને જાહેર પરીક્ષા જેમ ચાલે છે તેમ ચાલુ રાખવી જોઈએ, ફક્ત ગેરરીતિઓ દૂર કરવી જોઈએ (૬૫.૧ %).
૨. ધોરણ-૧૦ અને ધોરણ-૧૨ની જાહેર પરીક્ષા દૂર કરી ધોરણ-૧૧ની જાહેર પરીક્ષા યોજવી જોઈએ (૨૬ %).
૩. ધોરણ-૧૦ની જાહેર પરીક્ષા ચાલુ રાખી ધોરણ-૧૨ની જાહેર પરીક્ષા રદ કરવી જોઈએ અને કૉલેજોમાં પ્રવેશપરીક્ષા લઈ પ્રવેશ આપવો જોઈએ (૪૧.૮ %).
૪. બંને જાહેર પરીક્ષા ચાલુ રાખવી જોઈએ, પરંતુ માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડનું બેથી ચાર ઝોનમાં વિભાજન કરવું જોઈએ.
૫. ધોરણ-૧૦માં ફરી સામાન્ય પ્રવાહ અને વિજ્ઞાનપ્રવાહ એમ બે વિભાગ પાડવા જોઈએ (૩૯.૯ %).
૬. ધોરણ-૧૦ પછી જે વિદ્યાર્થીઓ ધોરણ-૧૧માં જ જવાનું સ્વીકારે તેવા વિદ્યાર્થીઓને જાહેર પરીક્ષામાંથી શરતી મુક્તિ આપવી જોઈએ (૨૧.૮ %).

સંદર્ભ સૂચિ

૧. આચાર્ય, મોહિની (૨૦૦૯). શિક્ષણમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર. અમદાવાદ : અક્ષર પ્રકાશન.
૨. ઉચાટ, ડી. એ. (૨૦૦૯). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સંશોધનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર. રાજકોટ
૩. દેસાઈ, કે. જી. અને દેસાઈ, એમ. (૧૯૯૭). સંશોધનની પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ (છટ્ટી આવૃત્તિ) અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિમાર્ણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય,
૪. દેસાઈ, કે. જી. (૧૯૯૨). સંશોધનની પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ (પાંચમી આવૃત્તિ), અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિમાર્ણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય